

De spoorloze Rozengang... in sigarettenrook opgegaan...

Gui van Gorp

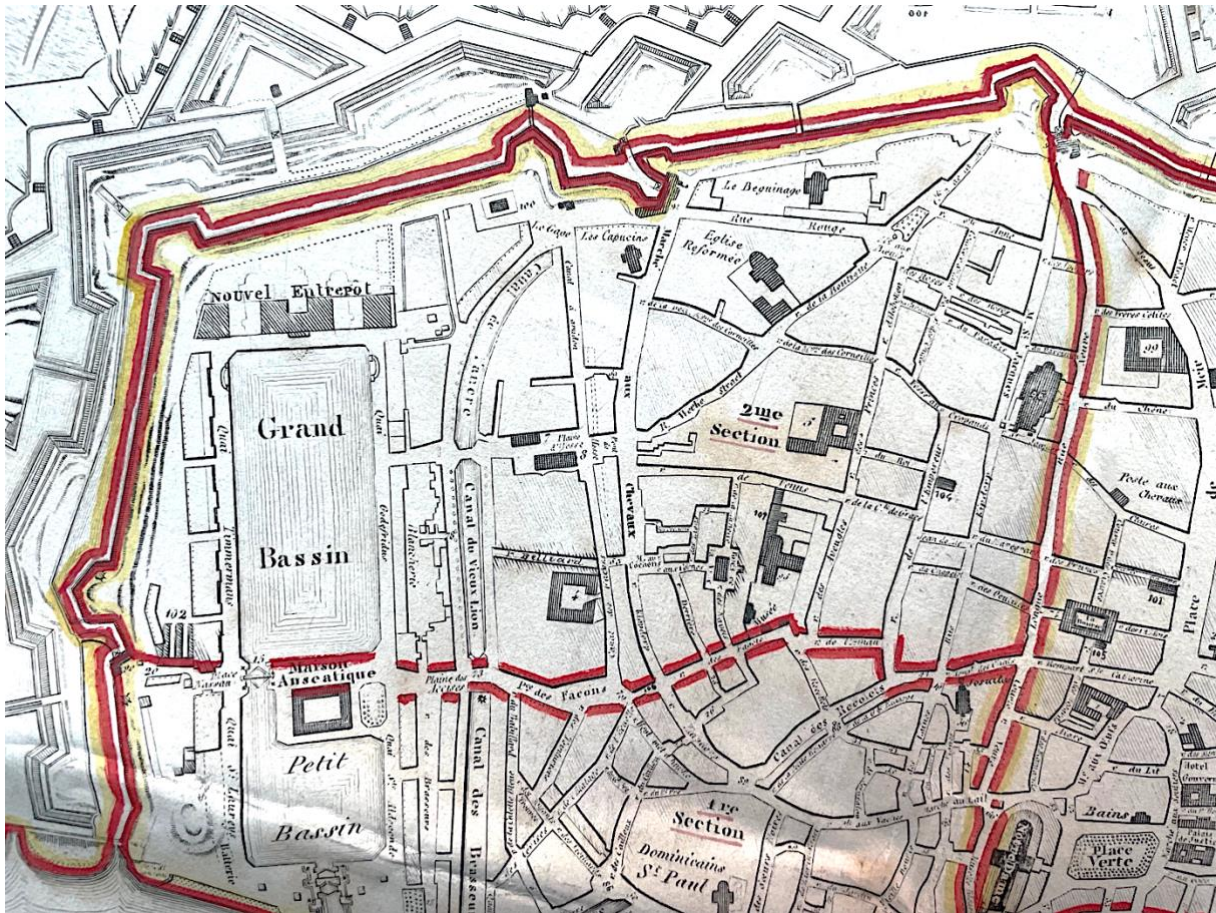
© Stadsarchief Antwerpen
www.felixarchief.be

We kijken vanaf de Sint-Jacobsmarkt de Lange Sint-Annastraat in. Op de hoek: 'Lokaal De Solsleutel'. Het imposante grote gebouw rechts van het woonhuis daarnaast kennen we (nog) niet. De poort naar de Rozengang situeert zich in de rode rechthoek...

Het FelixArchief bezit slechts enkele 'lichtdrukmalen' van de Rozengang (hierboven). Wat jammer dat de fotograaf bijna een duplicaat heeft gemaakt van de prentbriefkaart die we achteraan dit verhaal brengen. Toch enkele verschillen voor de aandachtige toeschouwer: ten eerste de aandoenlijke 'stootkar', zoals we als kind er nog door de straten zagen en hoorden (op de kasseien!) dokkeren en verder het versierde Mariabeeld tegen de zijgevel van het vooruitspringend huisje tegen de poort aan. Het is dus aannemelijk dat we in de meimaand zijn...

Sommige Antwerpse (en andere) stadsplannen – zoals dat van 1832 (zie hieronder) - zetten je op een verkeerd been! Toen we helemaal aan het bezin van dit onderzoekje het hieronder afgedrukte kaartfragment bekeken, leek het ons op het eerste (en eigenlijk ook nog op het tweede zicht) alsof de Rozengang, die op één huis na naast de Van Stralentoren vertrekt in de Korte Sint-Annastraat, nooit de Lange Sint-Annastraat bereikt. Er lijkt daar immers geen doorgang te zijn... En hetzelfde is dan ook nog eens het geval met de veel bekender Zwanengang. Het is die laatste topos die ons de eigenlijk zeer logische oplossing bracht want we wisten immers zeker dat hij ooit met een poort in de Sint-Jacobsmarkt uitkwam. Naar analogie daarmee opperden we toen dat zulks met de Rozengang ook wel eens het geval zou kunnen geweest zijn. Sommige cartografen blijken inderdaad die regel (die er niet echt een is) aan te houden: een poort is geen vrije doorgang zoals een straat die biedt...

Kaart uit 1832 met bovenaan rechts de Kipdorppoort – daaronder de Rozengang en nog iets lager de Zwanengang die beide lijken dood te lopen, quod certissime non!

Andere kaarttekenaars doen het dus anders doen. Volgens het 'Algemeen rooilijnenplan van Antwerpen, met voorgestelde verfraaiingswerken'¹ uit 1803, kwam de Rozengang wel degelijk uit in de Lange Sint-Annastraat (die eerst Rechtestraat had geheten en door de Franse bezetter werd verminkt tot Schapraaistraat²)! Uitsluitsel gaf de schitterende kaart die Valerius Jouan in het midden van de 19de eeuw maakte van de Scheldestad. Ze heet voluit:

Plan géométrique de la ville d'Anvers: dressé et publié en vertu d'autorisation ministérielle par le géomètre Valerius-Jouan; lithographié par V. Corvillain, à Bruxelles. Het drukken gebeurde uiteindelijk bij J. Vanderborght in 1850.

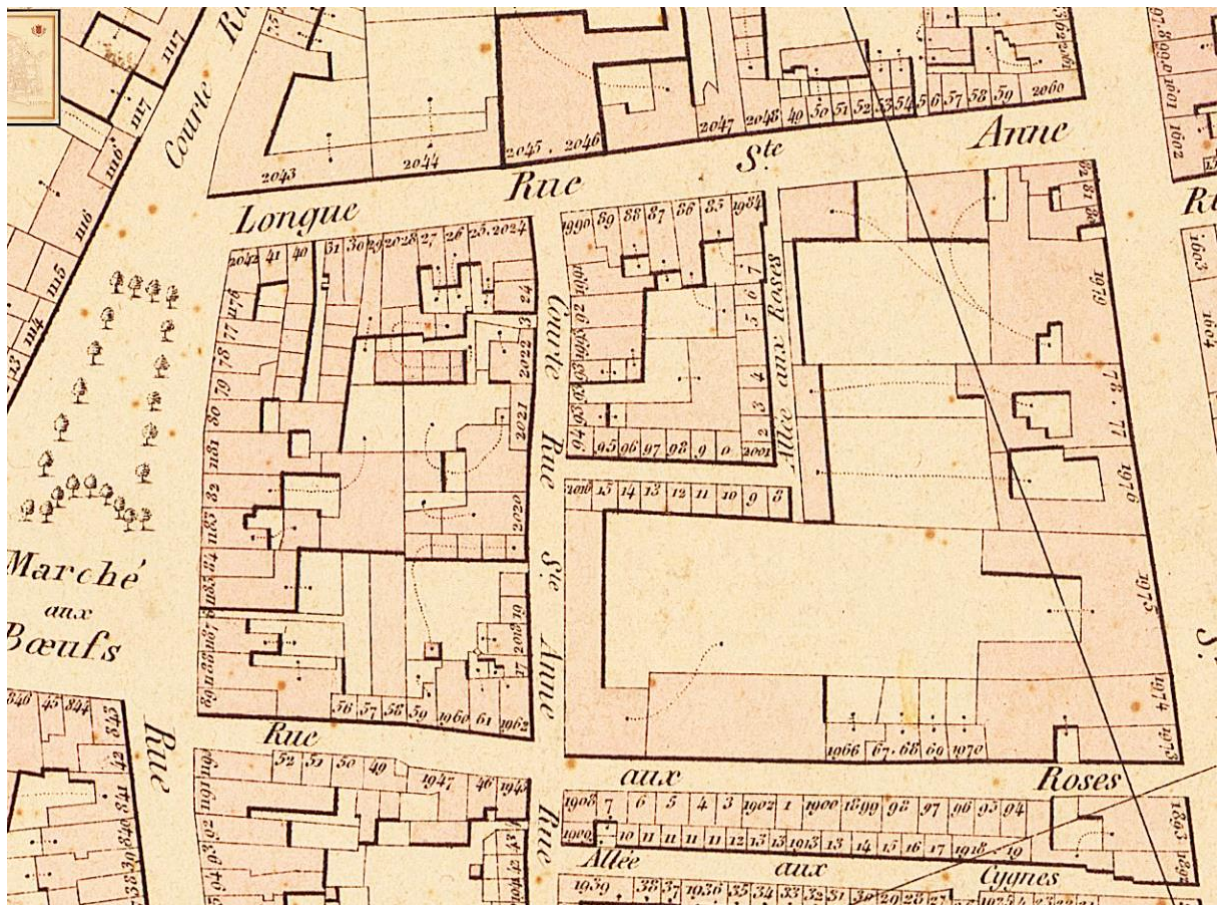
Heeft het FelixArchief deze kaart niet? Gelukkig maakte de Koninklijke Bibliotheek van België ze toegankelijk voor iedereen.³ Onzes inziens is enkel een kadasterkaart

¹ Cf. **Bonaparte aan de Schelde. Antwerpen in een Franse stroomversnelling.** Tentoonstelling Museum aan de Stroom Antwerpen 23 maart – 30 juni 2013, p. 106, cat. 172.

² 'Hierbij werd gezinspeeld op de uitdrukking "in St.-Anna's schapraai zitten", gezegd van ongehuwd gebleven dames, die als het ware in de voorraadkast zijn blijven steken'. Bij THYS (p. 253) was dat met iets meer pudeur nog: 'De naam dezer straat kwetste de ooren der fransche sans-culotten, die de misplaatste snakerij begingen haar Schapraaistraat te heeten, zinspelende op eene volksuitdrukking, waarvan elkeen de beteekenis kent'.

³ <https://uurl.kbr.be/2069460>

nog gedetailleerder en correcter... Ik beken graag dat ik er al uren op heb zitten kijken...

KBR - Plan géométrique de la ville d'Anvers: dressé et publié en vertu d'autorisation ministérielle par le géomètre Valerius-Jouan; lithographié par V. Corvillain, à Bruxelles - 1850

En toen konden we aanvagen met de uitstekende en algemeen bekende referentiewerken:

Amand de LATTIN, **Doorheen oud-Antwerpen. Gids en inventaris van het hedendaagse oud-Antwerpen.** De Sikkel. Vierde vermeerde druk. Antwerpen, 1955 die op p. 262 schrijft: 'Nr. 34 – Rozengang. Deze gang, eerder een straat, liep achter het huizenblok der Lange Sint-Annastraat om uit te komen in de Korte Sint-Annastraat. Onderging in de laatste tijden verschillende herbouwingen. Alleen de inkom⁴ bezit nog een zekere schilderachtigheid, evenals de gebalkte ingang, achter de poort.'

Robert vande WEGHE, **Geschiedenis van de Antwerpse straatnamen.** Uitgeverij Mercurius. Antwerpen, 1977. Daar lezen we (op p. 423): 'Al van in de 16de eeuw liep van de westzijde van de Lange Sint-Annastraat (nr. 34) naar de Korte Sint-Annastraat (nr. 4) een straatje dat naar het raamveld 'de Roose'⁵ (cfr. Rozenstr.)

⁴ Op dezelfde pagina schrijft De LATTIN dat die ingang eertijds een puntgevel had maar reeds gesloopt was.

⁵ M. de VRIES en L.A. te WINKEL. **Woordenboek der Nederlandsche Taal**, dl. XII, p. 91: 'Eertijds een veld waar de ramen stonden die voor de lakenbereiding nodig waren'. O.i. is deze definitie te beperkt en te specifiek en moeten we eerder verstaan een bleekveld of 'blijk' die langs alle kanten

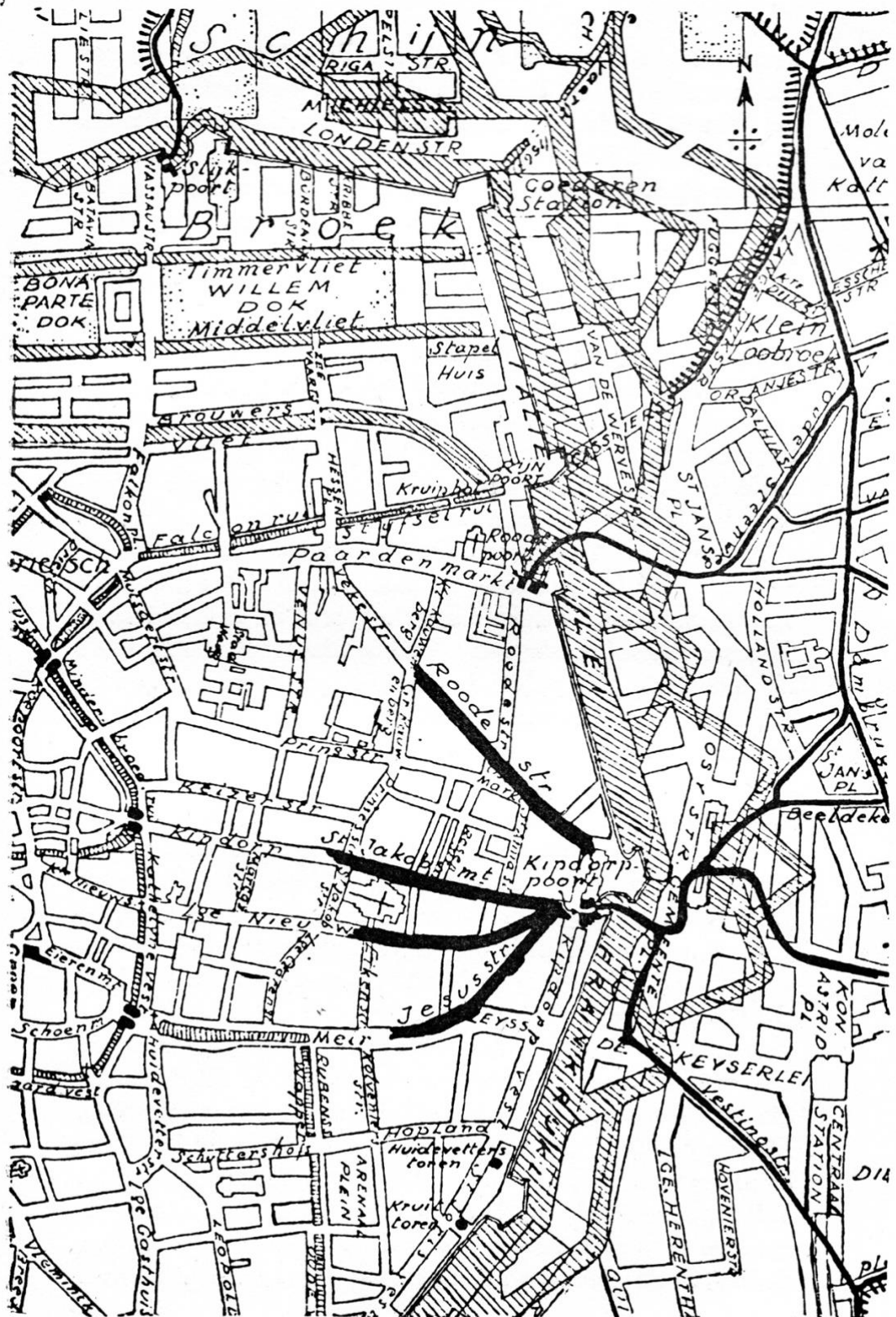
Rozengang werd geheten. In 1621 komt het ter sprake als "een ganck met 19 juijzen... met noch een huijsken teynden aen de Cleyijne St.-Annenstrate, met eenen grooten hof int midden... gelegen in St.-Annastrate, ende vuytcommende inde Cleijne St.-Annastrate". Deze Rozengang verdween officieel in 1946, nadat de firma Verellen er de woonhuizen had aangekocht en afgebroken.'

Floris PRIMS, **De litteekens van Antwerpen**. De Sikkel. Antwerpen, 1940. De onvermoeibare stadsarchivaris werd voor de plannetjes en tekeningen bijgestaan door Frans de GROODT. Deze laatste maakte een erg interessante tekening van de convergerende verkeersstromen binnen en buiten de Spaanse omwalling naar en van de Kipdorppoort (p. 29 en hierachter opgenomen).

Augustin THYS, **Historiek der straten en openbare plaatsen van Antwerpen**. C. de Vries-Brouwers. Anastatische herdruk van de oorspronkelijke uitgave van 1893. Antwerpen, 1973 vermeldt de Rozengang helaas niet.

Het boekje van Bart GOOVAERTS en Piet SCHEPENS, **Antwerpse steegjes en godshuizen**, N.V. De Vlijt, Antwerpen, 1981, p. 128 geeft niet enkel een foto (uit 1936) maar ook enkele aanvullende gegevens. – was in 1981 grotendeels een private parking – zij situeren deze gang op nr. 34 (nu flatgebouw) – hij kwam toen niet langer uit in de Korte Sint-Annastraat want daar was op dat moment al een woning gebouwd – op nr. 30 was er nog een gang 'De Gouden Sleutel' waarvan ook geen spoor meer rest.

door de achterzijden van woningen omringd is en derhalve moet of kan ontsloten worden door één of meerdere toegangen (straten).

Afb. 3. — Leien en samentlopende wegen bij de Kipdorppoort.
 (Teekening Frans De Groodt).

Maar is dit wel de Rozengang?

De Rozengang is vandaag (2024) volkomen verdwenen, niets herinnert er nog aan, zelfs geen misplaatst straatnaambord, zoals dat aan de linkerkant van het Frans Halsplein het geval is met de Zwanengang. Maar de Lepelaarsgang (op nr. 8) is er nog wel: op het einde van de straat, links en bijna aan de Ossenmarkt en zelfs keurig gerestaureerd en onderhouden.⁶

Ter gelegenheid van de 800ste verjaardag van de toewijding van de stad Antwerpen aan Onze-Lieve-Vrouw door de bisschop van Kamerijk (in 1124) werden 'alle' Mariabeelden in de stad verlicht en versierd. Zo vernemen we dat er in de Rozengang ook een beeld van de madonna aanwezig was. Bizar genoeg wordt in die lijst van 31 beelden van de Sint-Jacobsparochie het beeld van de Zwanengang niet vermeld!⁷

Op de vrijdagavond voor het eerste weekend van de meimaand tijdens het interbellum werden in de Sint-Jacobsparochie jaarlijks maar liefst drie simultane processies gehouden naar de Lieve-Vrouwenbeeldjes die in de diverse straten vereerd werden. De derde processie deed de meer volkse buurt aan die ons interesseert: zij vertrok om acht uur 's avonds aan de kerk van de Witte Paters in de Keizerstraat en ging langs de Prinsesstraat, Kattenstraat, Korte Sint-Annastraat, Rozengang, Lange Sint-Annastraat, Apostelstraat en Lange Nieuwstraat naar de Sint-Jacobskerk. Iedereen werd opgeroepen de beelden extra te verzorgen en te verlichten.⁸

Op donderdag 7 mei 1931 werd door het College van Burgemeester en Schepenen 'eindelijk' beslist de 'Rozengang in de Korte Sint-Annastraat' af te schaffen.⁹

Ongetwijfeld waren kwamen sommige bewoners van de Rozengang soms in de verleiding om het onderscheid tussen mijn en dijn wat uit het oog te verliezen en waren zij zelfs dom genoeg om zich van de restanten van hun 'buit' te ontdoen in hun onmiddellijke woonomgeving. Hoe moeten we anders het fait divers interpreteren dat zich voordeed in de herfst van 1937 toen op het Koningin Astridplein iemand een handtas van de fiets van Jan de Raet uit Berchem had gestolen. De tas bevatte slechts – naar we aannemen slechts waardeloze – handelspapieren en werd later teruggevonden in... de Rozengang. Of wilde de dief de verdenking werpen op deze buurt die toch al niet bepaald als de meest 'deftige' bekend stond?

Enkele jaren later waren de huizen van de Rozengang zelf het doelwit van dieven! Na de dramatische beslissing van 1931 van het Antwerps stadsbestuur om de Rozengang te uit te gommen, kwam blijkbaar het ene na het andere pand leeg te staan. Blijkbaar was het dus de tabak verwerkende firma Verellen – met kantoor aan de Sint-Jacobsmarkt - die het ene na het andere pand opkocht en afbrak om er parkeerruimte voor hun personeel van te maken.

⁶ Maar De LATTIN schijnt die niet te kennen!

⁷ *Gazet van Antwerpen*, 13.VIII.1924, p. 2.

⁸ *GvA*, 29.IV.1937, p. 4.

⁹ *GvA*, 8.V.1931, p. 5.

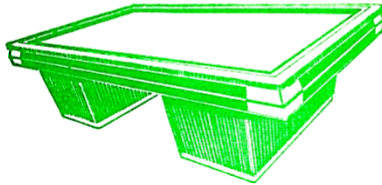
Na de Tweede Wereldoorlog verkocht de Stabroekse biljartkampioen René Gabriëls (1912-1982) steeds meer en meer biljarttafels van en voor rekening van de firma Van de Kerckhove uit Brussel. Maar in 1947 besloot hij er zelf te gaan maken. Hij kocht het terrein van Verellen (?) op en bouwde aan de Lange Sint-Annastraat een nieuwe biljartfabriek die uitgroeide tot een van de belangrijkste tafelbouwers van de streek. In de jaren 1970 onderhield de firma in de stad Antwerpen een 280-tal tafel van eigen makelij, die opgesteld stonden in cafés en speelzalen en er werden jaarlijks een honderdtal biljarts geproduceerd! René werd opgevolgd door zijn zoon Paul (1937-2020) en later zijn kleinzoon Thierry. Die laatste stopte met de productie in Antwerpen en bracht de zaak over naar Kapellen waar hij een nieuwe fabriek oprichtte. Die produceerde steeds meer en meer voor de Amerikaanse markt, tot daar na 9/11 de economie kelderde. Gabriëls Biljarts zag zich genoodzaakt de fabriek te sluiten en het Middelburgse Loontjens Biljarts nam de boel over.¹⁰

¹⁰ *GvA*, 2.X.1992, p. 21 en *GvA Citta*, 12.X.2013, p. 14.

BILJARTS : MODEL « IMPERATOR »
 MODEL « RECORD LUX »
 MODEL « STANDAARD »
 BANDEN « ROCKET R.G. » (Gedepeoneerd)

Biljartfabriek René GABRIËLS

03 232.55.34 P. V. B. A.
 Tel. Bureel 03T/32 55 34 03
 Tel. Privaat (Paul Gabriëls) 03T/58 73 02

MAGAZIJNEN
 BURELEN

en WERKHUIZEN :
 LANGE SINT-ANNA STRAAT 28-30
 2000 ANTWERPEN

Mevrouw NOTTEBOOM
 Brusselsesteenw. 44I
 GENTBRUGGE 9219

B.T.W. 586.003.03I
 K.L. NR. 4000275

Antwerpen,

Faktuur Nr 82/ 777

Geleverd en geplaatst.
 Twee biljarts Model Imperator 2.85m. -match.
 met leiplaat
 lakens Super Extra Roulant
 banden zwaar profiel
 2 stel ballen

2 rekken
 2 lijm
 20 pommeranzen
 2 d. krijt

2 x elektrische verwarming met thermostaat
 2 scorebord
 2 dekzeilen
 2 x kaders

Twee biljarten Model Imperator 2.3m.
 met leiplaat
 lakens Super Extra Roulant
 banden zwaar profiel
 2 stel ballen

32 keus
 2 rekken
 2 lijm
 20 pommeranzen
 2 d. krijt
 2 borstels
 2 x elektrische verwarming met thermostaat
 2 scoreborden
 2 dekzeilen
 2 x kaders

BETALING KONTANT BIJ LEVERING.

(B)

Investering

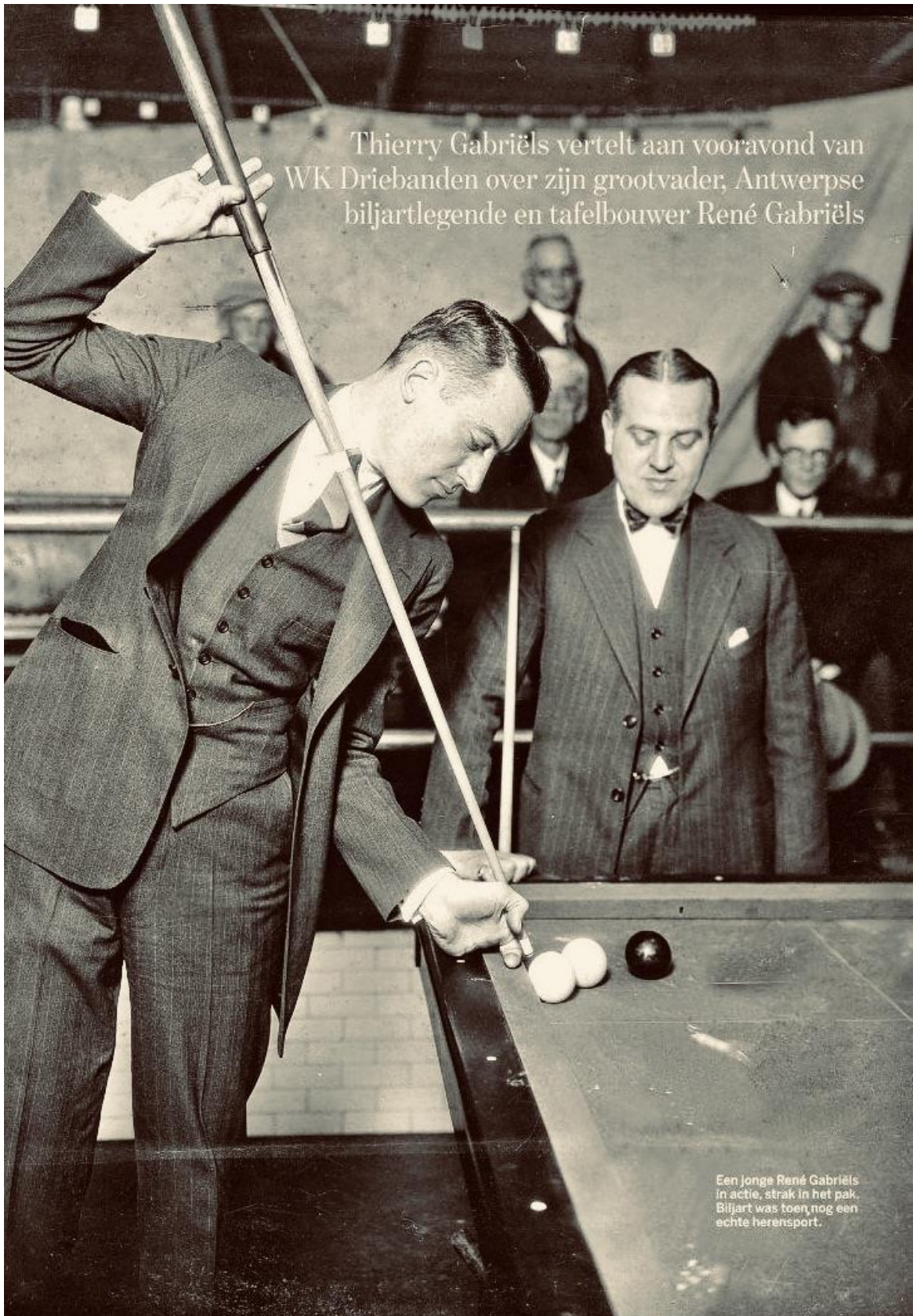
*Betaald met cheque
 12-5-82*

K.B. 00182

BTW 17%

467.774,--
 70.166,--

 397.608,--
 67.593,--

Thierry Gabriëls vertelt aan vooravond van WK Driebanden over zijn grootvader, Antwerpse biljartlegende en tafelhoutwerker René Gabriëls

Een jonge René Gabriëls in actie, strak in het pak. Biljart was toen nog een echte herensport.

Jonge gangsters te Antwerpen aan 't werk

Politie der 2e wijk neemt drastische maatregelen

Sinds enkelen tijd werd vastgesteld, dat jonge kerels de onbewoonde huizen, langs den kant der Lange Ste Annastraat en **Rozengang**, bezochten en aldaar buit maakten al wat maar eenigzins waarde had en niet te zwaar was om te dragen.

Donderdagnamiddag, omstreeks 15 uur, stelde men vast dat een viertal kerels bezig waren den zink weg te nemen van de daken der onbewoonde en bouwvallige huizen, die thans eigendom zijn der firma Verellen.

De jonge dieven hadden de noodige koorden bij om den buitgemaakten zink naar beneden te laten en reeds bevond zich een gedeelte van den buit in den **Rozengang**.

De politie der tweede wijk, onder bevel van adjunct-commissaris Devaux, kwam ter plaatse en sloot de belenden-

de straten af.

Een der jeugdige schuimers kon gegrepen, het bleek de 17-jarige G. Henri uit de Oranjestraat. Zijn drie makkers wisten zich evenwel te verbergen, maar alles afgesloten zijnde, zoo is het te voorzien dat ook die kerels in de val zullen loopen.

Er was machtig veel belangstelling op straat bij het optreden der politie, die veel weg had van een achtervolging van gangsters in een of andere Amerikaanse stad.

Zeggen wij nog, dat de kerels reeds een heel partij looden buizen, koperen gas- en waterkranen, zinken dakplaten, enz. hadden buitgemaakt. De bevolking zal niet weinig tevreden zijn, dat de jonge schuimers voor geruimen tijd onschadelijk zullen gemaakt worden, door het flink optreden der politie.

Jonge gangsters aan 't werk te Antwerpen

**OOK DE ANDERE DEUGNIETEN
GESNAPT. — DE HELEERS
GEKEND**

We meldden reeds het geval van de gangsters, die huis hielden in de Lge Ste Annastraat en Rozengang.

Een der kereltjes kon worden aangehouden. Politieofficier Devau met het onderzoek belast, heeft thans ook de vier andere deugnieten weten te snappen. Het zijn de 18-jarige Pieter Van M., wonende Trapstraat; de 16-jarige Arthur Van G., uit de Korte Dijkstr.; de 17-jarige Henri De R., uit de St Lazarusstraat en de 17-jarige D. uit de omgeving van de Willem Ogierplaats.

Ook de helers van het gestolen goedje wisten te ontsnappen.

DE STOUTMOEDIGHEID VAN DE JEUDIGE GANGSTERS

We meldden reeds, dat de andere betrokken personen wisten te ontsnappen, ondanks dat de politie heel de straat had afgezet. Een achtervolging ontstond in de ledigstaande huizen, in kelders, trap op, trap af, over de daken.

Thans is uitgekomen, dat ze langs de daken een bewoond huis wisten binnen te dringen in de Korte Ste Annastraat, aldaar de trap afliepen en langs de voordeur wisten te ontsnappen. Hier was natuurlijk geen politiebewaking en aldus hadden ze vrijen doorgang.

De veelbelovende snaken worden op dit oogenblik onderhoord door de politie. Of ze zullen worden aangehouden en opgesloten ter beschikking van den kinderrechter weten we nog niet.

INVRIJHEID

Gezien de aangehouden rekeltjes volledige bekentenissen hebben afgelegd, besloot de politie hen voorloopig in vrijheid te stellen.

Enmaal weggesneden uit het stedelijk weefsel en verworpen tot een zoveelste min of meer geïmproviseerde parking, mocht de Rozengang enkel nog dienen als imaginair adres van een stelletje acteurs in een derderangs-stuk...

Bedenkelijke safari met Bomma Bollen in KJT

De reisbureaus zullen zich niet gevleid voelen met het stuk dat deze dagen in het Kon. Jeugdteater te Antwerpen wordt opgevoerd. Hun activiteit wordt daarin alles behalve rooskleurig voorgesteld en ook met het dwaze gedoe van sommige toeristen wordt een loopje genomen.

Het gaat hem om een eenvoudig vrouwtje uit de Rozengang van Antwerpen, die er in slaagt samen met haar kleindochter, als blinde passagier aan een safari in Afrika deel te nemen. Daar aangekomen maken ze kennis met twee zwarten en samen vormen ze snel een ploegje dat er op uit is een paar toeristen in de maling te nemen.

Het hangt allemaal met haken en ogen aan elkaar en het hele stuk is niet meer dan een opeenvolging van tafereelen die amusant voor de jeugd moeten zijn. We hebben wel enkele volwassen toeschouwers horen lachen, maar de jongeren zonder veel geestdrift zien toekij-

ken. Er wordt veel in gepraat over allerlei problemen met betrekking op reisbureaus en toerisme; problemen die een beetje beter uitgewerkt in een stuk voor volwassenen misschien wel boeiend of amusant kunnen zijn, maar waarvan de kinderen in de zaal, niets snapt. Dit was waar te nemen aan het geroezemoes wanneer sommige praattonelen, die boven het petje an de kleine man gingen, wat te lang duurden.

Met de bedoeling waarschijnlijk het stuk een lokale kleur te geven — in navolging van Zotte Rik — werd er dan maar plat Antwerps gesproken, waarvan we de noodzaak en de opvoedende waarde voor de kinderen

niet inzien. Evenmin als van het koppel nozems (meisje en jongen) die onder hun beidjes al liftend mede op safari wilden geraken en er als aanvulling om de lege gasten te vullen, er maar bij lopen. Maar ja, ze hoorden waarschijnlijk er ook bij om een zekere sfeer weer te geven, samen met een paar vrouwenslipjes, die in de Rozengang aan een koord te drogen hingen. Wat aanleiding gaf dat we tijdens de pauze van enkele kinderen een weinig stichtend commentaar hoorden.

Wanneer we in aanmerking nemen dat we in het stuk een aanbeveling krijgen om met de volgende vakantie «met Kindervreugd naar 't Peerdsbos» te gaan, dan weten we meteen voor welk publiek «Bomma Bollen op safari» van de Duitse auteur Merkel, zoals het in het KJT wordt opgevoerd, bedoeld is.

G.D.

De private parking – waarvan hierboven sprake – situeerde zich wellicht waar men het grasperk met belendende struiken ziet – links zien we nog de spits van de Van Stralentoren – in de verte de toren van de Sint-Antoniuserk van de Paardenmarkt – de donkere (achter)gevels rechts zijn van het Auxilia-gebouw van de Lange Sint-Annastraat nrs. 40-42-44. Daarachter de terrassen van het complex met nrs. 28-30-32-34 waar de poort naar de Rozengang zich situeerde...

Eigen foto (GVG) – 21.IX.2024

De huizen en hun bewoners

Rozen gang 1

In 1896 woonde daar J. Pot, dagloonster die toen ondertrouw deed met J. Mathieu, een schilder uit de Korte Sint-Annastraat 10.¹¹

In 1900 en ook nog in 1903 woonde daar Michel Merket die ongelukkig genoeg meer dan één keer te maken kreeg met een werkongeval.¹²

Het huis 'met beneden- en bovenplaatsen' werd in 1904 te koop gesteld. Het was exact 22,94 m² groot en werd verkocht aan ene mevr. H. voor 2.900 BF.¹³

In de zomer van 1932 woonde hier de 50-jarige Jozef Campo die in een werkhuis aan de dokken een bankvijs op de linkervoet kreeg waarbij hij een teen brak. Na verzorging in het verbandhuis¹⁴ werd hij naar het Constance Teichmanngesticht gevoerd.¹⁵

Prentbriefkaart (EVD) uitgegeven door 'G. Hermans – Anvers' heeft niet gelopen (geen datum)

¹¹ *GvA*, 13.XII.1896, p. 4.

¹² *GvA*, 17.IV.1900, p. 2 en *GvA*, 17.IV.1903, p. 2.

¹³ *GvA*, 28.VIII.1904, p. 10; 11.IX.1904, p. 10 en 21.IX.1904, p. 10.

¹⁴ Dit verbandhuis kwam tot stand in 1875 en was gelegen in de Bordeauxstraat (tot in de tweede helft van de 19de eeuw nog Fransestraat genoemd), naast het politiecommissariaat van de 7de Wijk en verzorgde zijn eerste patiënten in het begin van 1876. Gemiddeld werd bij een 30 tot 40 gevallen per maand de eerste zorgen toegediend. Het ging daarbij vooral om wonden, kneuzingen, breuken en verdrinking. In 1899 werd een tweede verbandhuis geopend op de Waalse kaai (aan de ondertussen gedempte Zuiderdokken). Men sprak van dan af van Verbandhuis-Noord en -Zuid. Rond 1900 overkwam jaarlijks gemiddeld één havenarbeider op tien een ongeval. Cf. Karel van ISACKER. **De Antwerpse dokwerker 1830-1940**. De Nederlandsche Boekhandel. Tweede herziene druk. Antwerpen, 1966, p. 58 en 92-96.

¹⁵ *GvA*, 30.VII.1932, p. 4.

Prentbriefkaart (EVD) uitgegeven door fotograaf 'F. Hoelen – Capellen' heeft niet gelopen
(geen datum)

Rozengang 2

Was in 1928 de woonst van de elektricien F. Ceelen die toen ondertrouw deed met de arbeidster J. Rysheuvels uit de Jef Lambeauxstraat 44 op het Kiel.¹⁶

In 1932 overleed hier (?) de 72-jarige en ongehuwde E. Driessens, zonder beroep.¹⁷

Rozengang 3

Dit huis werd in 1895 verhuurd voor 3,50 BF per week.¹⁸

Rozengang 4

In 1897 woonde daar dagloner Guillaume Merket die toen ondertrouw deed met dagloonster C. Ysewijn, dagloonster, uit de Paradijsstraat 14. Het koppel ging nadien op haar adres wonen.¹⁹

In 1919 woonde daar de paswerker J. Sigmans die toen ondertrouw deed met de dienstmeid M. Cleys uit de Polderstraat 131.²⁰

In 1925 woonde daar de 38-jarige Jozef Raeymaekers. Hij werd toen op nr. 4 van het Willemdok aan het aangezicht gewond door de slag van een koevoet. Na verzorging in het verbandhuis-Noord kon hij huiswaarts keren.²¹

¹⁶ *GVA*, 14.VII.1928, p. 8.

¹⁷ *GVA*, 2.I.1932, p. 9.

¹⁸ *GVA*, 18.VIII.1895, p. 7.

¹⁹ *GVA*, 22.VIII.1897, p. 7 en FelixArchief, Bevoeringsregisters Antwerpen 1890-1900.

²⁰ *GVA*, 5.X.1919, p. 12.

²¹ *GVA*, 10.V.1926, p. 5.

Het Verbandhuis-Noord werd in 1936 gedeeltelijk en later volledig opgenomen in het politiecommissariaat (eerst 7de, later 12de wijk en nadien voor de Havenpolitie).

Drie jaar later overkwam hem een veel erger ongeluk. Als dokwerker was hij toen werkzaam in het ruim van het stoomschip 'Cambrian Idylle', dat gemeerd lag aan nummer 124 der dokken en geladen werd. Die lading bestond uit kisten munitie ('ballen, kapsuls en hulsen'), uit Duitsland afkomstig, die wegens een staking aan nummer 48 der dokken daar niet geladen²² waren maar met een vrachtwagen aangevoerd waren en die aangegeven stonden als niet ontplofbaar. Toen alles bijna aan boord was op een twintigtal kisten na, moet een hijs losgeschoten zijn en in het ruim gestort. Daarbij waren een paar kisten met daarin kleine kogeltjes die door de val ontploften. 'Als mitraille werden deze gansch het ruim rondgeslingerd, en de in het ruim werkzaam zijnde dokwerkers ten getale van negen erg verminkend'. Een begin van brand werd gelukkig snel gedoofd. De gekwetsten 'welke er afzichtelijk uitzagen' werden naar het Noorder-Verbandhuis overgebracht. Onder hen 'Raeymaeckers J., wonende Rozengang, werd haast dodelijk gewond over gansch het lichaam en verloor beide oogen'. Zij werden dan naar de kliniek der Kipdorpvest overgebracht waar de toestand van een drietal als zeer bedenkelijk beoordeeld werd (wat wellicht ook het geval was voor Raeymaekers).²³

²² De krant spreekt hier zichzelf tegen, tenzij de lading per trein uit Duitsland was gekomen en hier aan boord van een schip ging...

²³ *GvA*, 12.VII.1928, p. 4.

Rozengang 5

Hier woonden de arbeider Franciscus Driessens (geboren in Antwerpen op 7.VIII.1830) en daar overleden op 14.VI.1892 en zijn echtgenote Anna Armiroto, met wie hij op 30.XI.1854 gehuwd was. Zij bleef na zijn dood in de Rozengang wonen en overleed daar op 8.X.1904.

Tussen 1890-1900 woonden op dit adres: Anna Armiroto, Frans Driessens-Armiroto, Gustaaf Driessens-Armiroto, Elisabeth Driessens-Armiroto en Joanna Driessens-Armiroto²⁴: een genealogische puzzel!

In 1896 woonde daar de dagloner C. Driessens die toen ondertrouw deed met A. Fouvez, dagloonster uit de Zwartzusterstraat 22, ten zuiden van de Sint-Pauluskerk.²⁵

In 1907 woonde daar de arbeider F. Driessens die toen ondertrouw deed met de arbeidster M. de Wit die daar reeds bij hem woonde.²⁶

In 1911 woonde hier de 19-jarige J. Driessens die aan boord van de stoomboot 'Mackinaw', gemeerd van afdak 29 van de Rijnkaai, 'door eenen hijsch zakken' in het ruim geslingerd werd. Hij werd met gebroken rechterpols en schedelbreuk in het verbandhuis van de Kipdorpvest opgenomen...²⁷

Op het einde van 1922 woonde hier de 50-jarige P. Derden die, toen hij in het ruim van de 'Lapland' werkte die gemeerd lag aan afdak 28 der Rijnkaai, de middenvinger en wijsvinger der linkerhand brak tussen twee kassen glas. Hij kreeg de nodige zorgen in het Noorderverbandhuis en ging toen naar huis.²⁸

In 1930 woonde hier de tabaksbeworkster M. Derden die toen ondertrouw deed met de paswerker P. Neumüller uit de Herderinstraat 17 in de wijk Stuivenberg.²⁹

Rozengang 6

In 1900 woonde daar N. de Vos, sigarenmaker, die toen ondertrouw deed met M. Peenen, arbeidster, uit de Walengang (er waren toen twee gangen met die naam, in de Kammenstraat en in de Begijnenstraat).³⁰

Op het einde van 1922 werd dit pand samen met vijf andere te koop gesteld: 'goede woning met verdiep nieuw opgebouwd' - de nrs. 6, 8, 10, 12 en 14, 22,42 m² groot en nr. 21 dat 30,25 m² groot was, 'alle verhuurd zonder schrift' – de hele zwik werd gekocht door een iemand die zijn/haar naam niet openbaar wilde gemaakt zien, voor de som van 50.000 BF.³¹

Rozengang 7

In 1899 overleed de daar gedomicilieerde J. Verstraeten, 35 jaar oud en echtgenote van F. Claes.³²

In 1900 woonde daar kleermaker P. Fret die toen ondertrouw deed met I. Claes, arbeidster.³³

²⁴ FelixArchief, Bevolkingsregisters.

²⁵ *GvA*, 9.X.1896, p. 3.

²⁶ *GvA*, 28.I.1907, p. 3.

²⁷ *GvA*, 4.VIII.1911, p. 2.

²⁸ *GvA*, 29.XII.1922, p. 3.

²⁹ *GvA*, 16.VIII.1930, p. 9.

³⁰ *GvA*, 9.IX.1900, p. 6.

³¹ *GvA*, 18.XI.1922, p. 10 en 21.XII.1922, p. 6.

³² *GvA*, 8.XII.1899, p. 4.

³³ *GvA*, 16.XII.1900, p. 8. Aangezien van het meisje geen adres of woonplaats werd opgegeven, nemen wij aan dat het koppel toen reeds samenwoonde in de Rozengang.

In 1907 woonde daar de arbeidster H. Aarts die toen ondertrouw deed met J. Laenen, een gasplaatser uit de Weldadigheidstraat 30.³⁴

In 1920 deed de metaalbewerker F. van der Heyden uit de Braziliëstraat 26 op het Eilandje ondertrouw met de tabaksbewerkster D. Driessens die daar woonde.³⁵

In 1927 woonde daar de arbeidster E. Driessens die toen ondertrouw deed met de arbeider E. Verbanck uit de Marnixstraat 23.³⁶

In 1928 woonde daar de tabaksbewerkster B. Driessens die toen ondertrouw deed met de machinist P. Kloeck uit de Nieuwe Gang 1 (tussen de Paardenmarkt en de Stijfselrui).³⁷

KERSTMIS en nieuwjaar naderen. En dan worden er veel sigaren cadeau gedaan. Wat zoudt u er van denken als we tegen die dagen eens een reportage maken in een sigarenfabriek? Goed, antwoordden wij, maar dan in een moderne fabriek, waar echt lekkere sigaren gefabriceerd worden. Zeggen wij in de fabriek van Verellen Ltd! En terwijl wij dit zegden, waanden wij ons reeds omwierookt door allerheerlijkste wolkjes tabakrook van een « Oud-Antwerpen »

Zo zijn we dan naar Antwerpen gegaan. En aan de Sint Jacobsmarkt toefden we enkele ogenblikken in de ruime, drukke bureaux van de firma waar keurige tabakspotten de indruk wekten van kostbare reliekschrijnen en een geschilderd portret van de firmastichter ons aansprak.

De gebroeders Verellen, zo vertelde ons dhr

De

2/6

IN EEN MODE

Modest Verellen, algemeen bestuurder, kwamen volledig

Blijkbaar was de firma Verellen (of minstens de burelen) aan de Sint-Jacobsmarkt gevestigd!

³⁴ *GVA*, 6.I.1907, p. 9. Deze straatnaam bestaat niet in Antwerpen. De naam is wel bekend in Hove, Dendermonde, Leuven en Gent.

³⁵ *GVA*, 1.II.1920, p. 5.

³⁶ *GVA*, 26.III.1927, p. 7.

³⁷ *GVA*, 25.VIII.1928, p. 5.

Rozengang 8

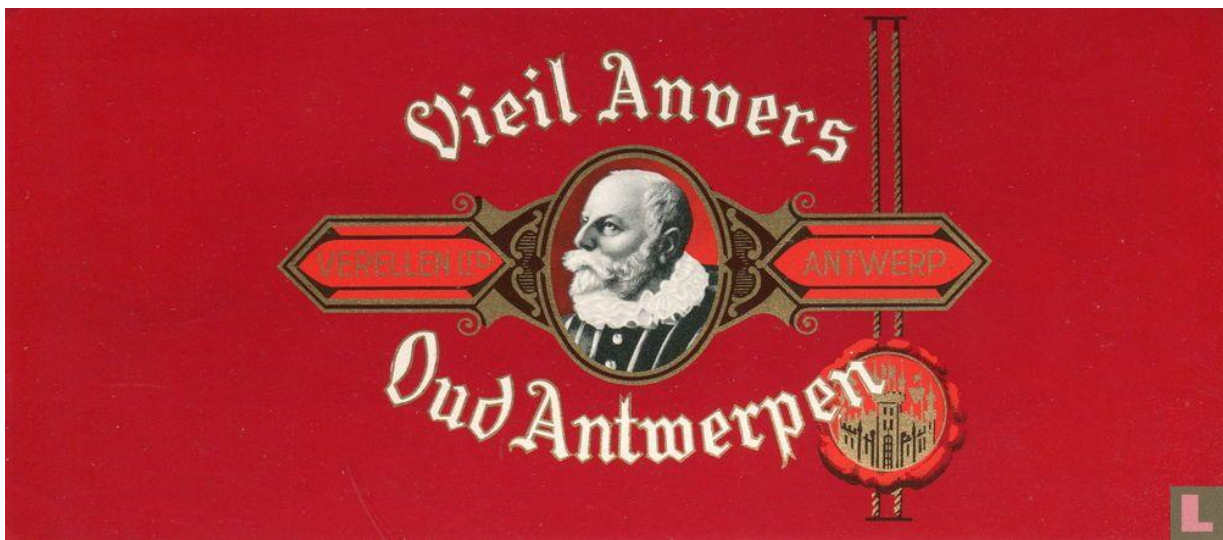
In 1919 overleed (hier?) E. Simons, 46 jaar oud en echtgenote van J. van der Velde.³⁸

Op het einde van 1922 werd dit pand samen met vijf andere te koop gesteld: 'goede woning met verdiep nieuw opgebouwd' - de nrs. 6, 8, 10, 12 en 14, 22,42 m² groot en nr. 21 dat 30,25 m² groot was, 'alle verhuurd zonder schrift' – de hele zwik werd gekocht door een iemand die zijn/haar niet openbaar wilde zien voor de som van 50.000 BF.³⁹

In mei 1923 woonde hier de letterzetter F. van der Velde die toen ondertrouw deed met de sigarettenmaakster L. Demaré van de Oude Vaartplaats 25 (waar elke zondag de Vogelenmarkt gehouden wordt).⁴⁰

In mei 1923 woonde hier de drukster M. van der Velde die toen ondertrouw deed met de letterzetter H. Aerts uit Borgerhout.⁴¹

In 1931 woonde hier het echtpaar Driessens-Verrept dat op 8 augustus van dat jaar zijn gouden huwelijksjubileum vierde.⁴²

³⁸ *GvA*, 7.IV.1919, p. 3.

³⁹ (*GvA*, 18.XI.1922, p. 10 en 21.XII.1922, p. 6)

⁴⁰ (*GvA*, 5.V.1923, p. 7)

⁴¹ (*GvA*, 12.V.1923, p. 6)

⁴² *GvA*, 28.VII.1931, p. 4.

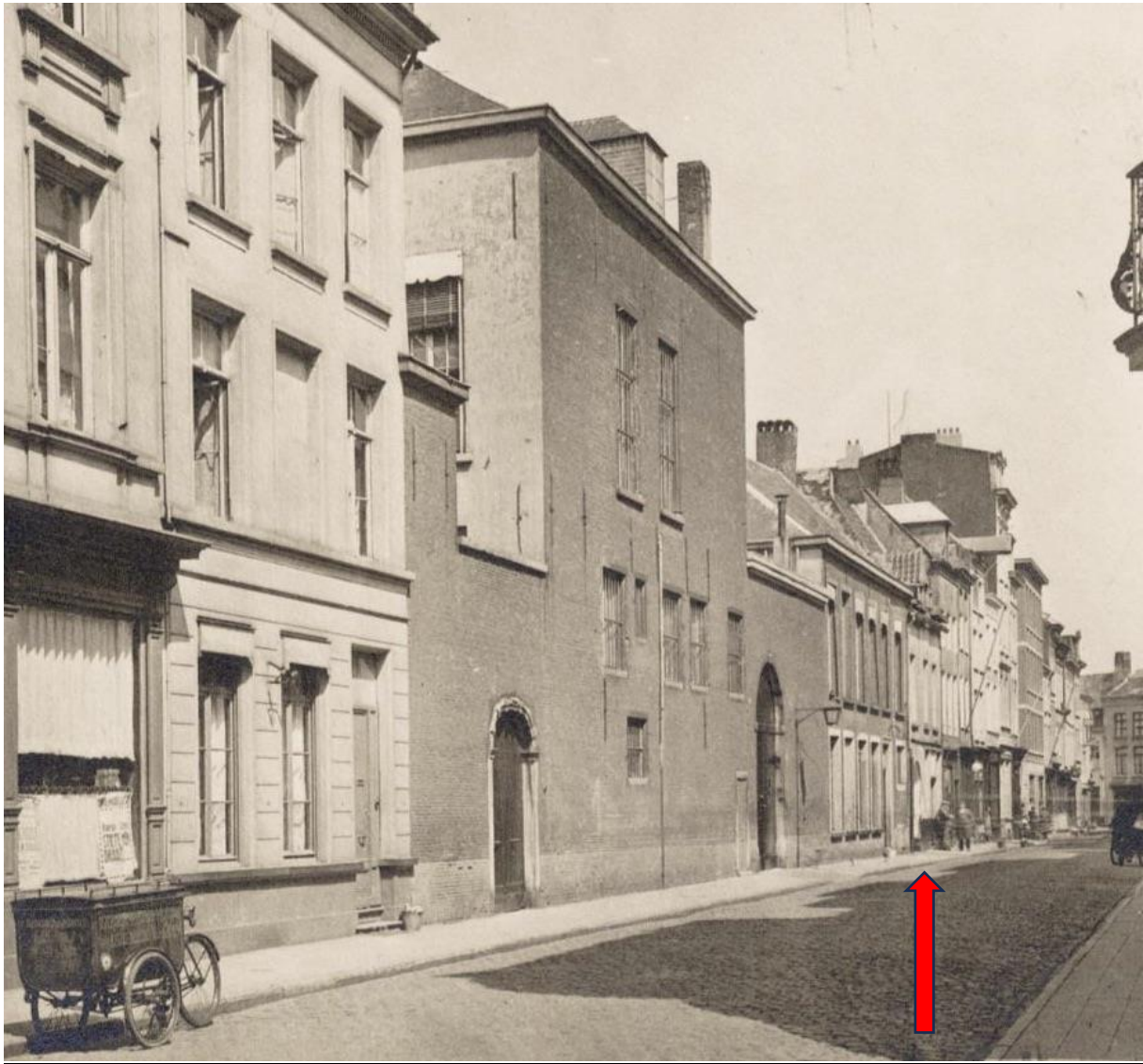

Prentbriefkaart met de logo's Thill (Photothill) en Nels – 'Gooreind Sigarenfabriek Verellen' – uitgegeven door Berkvens, Kerkstraat 80 in Gooreind – heeft niet gelopen – niet gedateerd

Uit het adressenboek van Emile RATINCKX van 1890 leren we dat in de Lange Sint-Annastraat 34² drie ondernemers met tabak bezig waren: C. Meara & Cie. importeerde en verwerkte tabaksbladeren; bij Alexander G. Pauwels moest je zijn voor exotische havanna's en René Vangend was sigarenhandelaar (zonder verdere specificaties).

In 1940 lezen we vier gans andere namen. Benieuwd wanneer en hoe daar de naam Verellen op zal duiken... Deze firma was zeker tot 1952 met haar burelen gevestigd aan de Sint-Jacobsmarkt. Wat werd er geproduceerd in de ruimte tussen SJM, LSA en Rozengang? Verellen had reeds in de 19de eeuw een buitengoed in Wuustwezel en sinds 1905 een sigarenfabriek op het gehucht Gooreind, waar in 2016 de bedrijvigheid werd stopgezet.

De tabaksbewerkers (vooral meisjes en vrouwen) uit de Rozengang woonden dus vlakbij hun fabriek(je). En ongetwijfeld stond de productie in verbinding met de burelen die gevestigd waren aan de Sint-Jacobsmarkt.

We hernemen onze eerste foto: boven de rode pijl de poort van de Rozengang – links daarvan (nr. 36) een breed woonhuis, een grote dubbele poort en een kleinere poort – voor zover we momenteel weten, gebeurde de tabaksbewerking op dit volledig perceel (of percelen).

Télégr. :
TAVERCO
 Anvers-Antwerpen
 Téléph. :
 ANTWERPEN } 210.06
 ANVERS } 210.63
 313.57

à
VERELLEN LTD
 MARCHÉ ST-JACQUES, 47 - ANVERS
 ST. JACOBSMARKT, 47 - ANTWERPEN

Compte Chèques Postaux
 Postcheckrekening
 No. 22804
 Registre du Commerce
 d'Anvers No. 18463

C.C. No. 2767

DOIT - DEBET

N° 18401 P

CIGARES
 SIGAREN
CIGARETTES
 SIGARETTEN
TABACS
 TABAKKEN

ORDRE du } 4.10.37
 Bestelling van }

ANVERS, le }
 Antwerpen, den } OCT 6 37

M
 MONSIEUR GEORGES PINEUX

AVENUE DES ACACIAS
 JAMBES

N° des colis 10634
 der pakken

Pour vente faite par l'entremise de M
 Voor verkoop gedaan door tusschenkomst van **GOBIET**

et expédition à vos risques et périls
 en verzending op uw risico en gevaar

Dénomination <i>Benaming</i>	Emballage <i>Verpakking</i>	Marques <i>Merken</i>	Marchandises Goederen		Prix, bandes comprises <i>Prijs, bandjes inbegrepen</i>		Totaux <i>Totalen</i>
			Commandées <i>Besteld</i>	Livrées <i>Geleverd</i>	par 1000 ou par kgr. <i>per 1000 of kilo</i>	par quantité <i>per hoeveelheid</i>	
DIVAS 3	I/100	V.A.	100	100	600,00	60,00	152,50
DIVAS 2	I/100	V.A.	50	50	750,00	37,50	
COQUETAS	I/100	V.A.	50	50	1100,00	55,00	
AIDAS	I/100	MELIOR	50	50	750,00	37,50	82,50
BOLEROS	I/100	MELIOR	50	50	900,00	45,00	
							235,00
TAXE COMPRISE							
VALEUR AU 15-11-37							

Tous les paiements se font à Anvers. — Les Tribunaux d'Anvers sont seuls compétents.
 Alle betalingen geschieden te Antwerpen. — De Rechtbanken van Antwerpen alleen zijn bevoegd.

Rozenqang 9

In 1908 overleed (daar?) de 73-jarige man zonder beroep N. van Craenenbroeck.⁴³
 In 1908 overleed (daar?) de 84-jarige M. Delangh, zonder beroep en weduwe van A. Pot.⁴⁴

⁴³ GVA, 20.II.1908, p. 3.

⁴⁴ GVA, 16.IX.1908, p. 4.

Rozen gang 10

Op het einde van 1922 werd dit pand samen met vijf andere te koop gesteld: 'goede woning met verdiep nieuw opgebouwd' - de nrs. 6, 8, 10, 12 en 14, 22,42 m² groot en nr. 21 dat 30,25 m² groot was, 'alle verhuurd zonder schrift' – de hele zwik werd gekocht door een iemand die zijn/haar naam niet openbaar wilde zien worden, voor de som van 50.000 BF.⁴⁵

In 1926 woonde daar M. Verstraeten, zonder beroep, die toen ondertrouw deed met de metaalbewerker G. Laureyssens uit de Hoopstraat 15.⁴⁶

Rozen gang 11

In 1905 woonde hier de arbeidster T. Pot met wie toen de arbeider J. van der Smissen uit Borgerhout ondertrouw deed.⁴⁷

In 1920 woonde hier de tabaksbeworkster M. Mertens die toen ondertrouw deed met de arbeider J. Otto uit de Falconrui 31 in het Schipperskwartier.⁴⁸

Midden december 1923 woonde hier de 18-jarige arbeider Frans Mertens die - toen hij in de werkhuisen van Kiekens, gelegen aan de dokken - bedrijvig was, aan de linkervoet werd gekwetst. Hij kreeg de nodige zorgen in het Noorderverbandhuis en kon vervolgens huiswaarts keren.⁴⁹

Rozen gang 12

Op het einde van 1922 werd dit pand samen met vijf andere te koop gesteld: 'goede woning met verdiep nieuw opgebouwd' - de nrs. 6, 8, 10, 12 en 14, 22,42 m² groot en nr. 21 dat 30,25 m² groot was, 'alle verhuurd zonder schrift' – de hele zwik werd gekocht door een iemand die zijn/haar niet openbaar wilde zien voor de som van 50.000 BF.⁵⁰

In 1932 woonde daar de tabaksbeworkster E. Vesters die toen ondertrouw deed met de bediende P. Wilms uit de Bontemantelstraat 6 aan de Vogelenmarkt. Hopelijk is het jonge koppel niet op het adres van de bruidegom gaan wonen...⁵¹

⁴⁵ *GvA*, 18.XI.1922, p. 10 en 21.XII.1922, p. 6)

⁴⁶ *GvA*, 4.IX.1926, p. 7. Wij nemen aan dat hier bedoeld wordt de 'Goedehoopstraat' op het Zuid.

⁴⁷ *GvA*, 17.VII.1905, p. 4.

⁴⁸ *GvA*, 6.VI.1920, p. 3.

⁴⁹ *GvA*, 17.XII.1923, p. 3.

⁵⁰ *GvA*, 18.XI.1922, p. 10 en 21.XII.1922, p. 6.

⁵¹ *GvA*, 23.VII.1932, p. 13. Deze straat – die ooit Zuidstraat heette - bestaat niet meer. Zij verdween in 1969, samen met de Kanonstraat, bij de aanleg van het Theaterplein en de bouw van de Stadsschouwburg. Op 28 oktober 1944 om 18.20 's avonds werd de buurt zeer zwaar getroffen door de inslag van een V2 die 71 slachtoffers maakte. Cf. <https://pieterserrien.be/2019/10/28/75-jaar-geleden-v2-doodt-71-mensen-in-de-bonte-mantelstraat-en-deze-journalist-was-erbij> Net daardoor werd het na de oorlog mogelijk deze sloppenwijk, de beruchte Vuilrui, te saneren. Cf. Martin SCHOUPS, **Meesters van de straat. Strijd om de publieke ruimte in Antwerpen, 1884-1936**. Amsterdam University Press. Amsterdam, 2024, p. 202-203.

De afbeelding komt (wellicht) uit het boek van Jan de SCHUYTER, **Gemarteld Antwerpen. Sinjorenstad onder de V-bommen**, De Palm, Antwerpen, 1945 die toen aanwezig was op de redactie van *Het Handelsblad* en zich naar de plaats des onheils spoedde. Op de achtergrond zien we de neogotische torens van de jezùietenkerk op de Frankrijklei.

De ravage na de inslag van de raket in de Bontemantelstraat was enorm – zien we in de verte de koepel van het Centraal Station (of de Middenstatie, zoals die toen nog werd genoemd)?

Rozen gang 13

Dit huisje stond in 1927 te koop 'hebbende beneden- en bovenplaatsen, groot 23 m² en verhuurd zonder schrift'.⁵²

Rozen gang 14

In 1922 woonde hier de tabaksbeworkster J. Geerts die toen ondertrouw deed met de rijtuigschilder Th. van Meel uit de Korte Sint-Annastraat 15/9.⁵³

Op het einde van 1922 werd dit pand samen met vijf andere te koop gesteld: 'goede woning met verdiep nieuw opgebouwd' - de nrs. 6, 8, 10, 12 en 14, 22,42 m² groot en nr. 21 dat 30,25 m² groot was, 'alle verhuurd zonder schrift' – de hele zwik werd gekocht door iemand die zijn/haar naam niet openbaar wilde gemaakt zien, voor de som van 50.000 BF.⁵⁴

Hier woonde begin 1924 Maria Punt, weduwe van Jan Frans van Hoof, geboren in Antwerpen op 11.XII.1839 en overleden in het Stuivenberghospitaal op 16.I.1924, na

⁵² *GvA*, 1.X.1927, p. 7.

⁵³ *GvA*, 8.VII.1922, p. 6. Volgens Amand de LATTIN, **Doorheen oud-Antwerpen. Gids en inventaris van het hedendaagse oud-Antwerpen**. De Sikkel. Vierde vermeerderde druk. Antwerpen, 1955, p. 263 was nr. 15 van de Korte Sint-Annastraat 'een zeer schilderachtige achterbuurt met lage 16de-eeuwse huisjes en Mariabeeld. In de volksmond genaamd: "het Hofje" of "het poortje achter den Koeboer".' Het zal de lezer niet verbazen dat ook hiervan vandaag geen spoor meer rest...

⁵⁴ *GvA*, 18.XI.1922, p. 10 en 21.XII.1922, p. 6.

bediend te zijn geweest. De lijkdienst vond plaats in de kapel van het gasthuis om 8u 's morgens, waarna de begrafenis gebeurde op het Schoonselhof.⁵⁵

In de zomer van 1927 woonde hier de glasschilder F. Geerts die toen ondertrouw deed met M. Smeekens, zonder beroep, uit de IJzerenwaag 4 die tussen de Nationalestraat en de Kammenstraat gelegen is.⁵⁶

Rozengang 15

In 1894 woonde hier Baptist Lauwereyn die zich bij het hulp bieden bij een brand in de Kattenstraat op 6 juni van dat jaar (en waarbij een vrouw om het leven kwam) moedig had gedragen.⁵⁷

Dertig jaar later, in 1924, woonde hier wellicht een broodfokker, gezien de advertentie die hij plaatste in de krant: 'Te koop witte Luxehondjes "Loulou", "Schipperke", "Brabançon", "Griffons"'.⁵⁸

Het huis stond in 1927 te koop, 'hebbende beneden- en bovenplaatsen', groot 25 m², 'verhuurd zonder schrift'.⁵⁹

Het was in 1937 het domicilie van Amedée Joseph Croes (°Mariekerke 6.II.1926) die op 14.I.1937 overleed in het Sint-Elisabethgasthuis, na bediend te zijn geweest. Hij was leerling van de Broeders van Liefde en lid der H. Kindsheid in Sint-Jacobskerk. De lijkdienst vond plaats in de kerk van het gasthuis om 9u 's morgens.⁶⁰

Gazet van Antwerpen, 20 januari 1919, p. 2

⁵⁵ *GvA*, 17.I.1924, p. 2.

⁵⁶ *GvA*, 6.VII.1927, p. 7.

⁵⁷ *GvA*, 7.VI.1894, p. 3.

⁵⁸ *GvA*, 11.VIII.1924, p. 6. Van overlast voor burens werd toen blijkbaar niet gesproken, terwijl men toch zo ongeveer op elkaars schoot woonde...

⁵⁹ *GvA*, 1.X.1927, p. 7.

⁶⁰ *GvA*, 15.I.1937, p. 6.

Rozen gang 16

In 1911 woonde daar de arbeidster J. van Camp die toen ondertrouw deed met de stoker P. Creminger uit Borgerhout.⁶¹

Rozen gang 17

Werd in verkoopadvertentie een 'burgershuis met verdiep' genoemd; het was 22 m² groot en werd toen verhuurd aan 260 BF per jaar.⁶² Blijkbaar werd dit huis gekocht door dezelfde eigenaar als nr. 19, die evenwel drie jaar later overleed waarna het huisje opnieuw te koop werd gesteld.⁶³ De jaarlijkse huur was ondertussen ongewijzigd gebleven. De twee loten (nrs. 17 en 19) werden weerom samengevoegd en ditmaal verkocht aan mevr. Livinus Schiltz-Praet uit Antwerpen voor de som van 7.200 BF.⁶⁴

In 1904 overleed (hier?) de arbeider M. Mees, oud 42 jaar oud en echtgenoot van J. Loreyn.⁶⁵

⁶¹ (GvA, 5.III.1911, p. 11)

⁶² (GvA, 23.V.1897, p. 9)

⁶³ (GvA, 26.VIII.1900, p. 7)

⁶⁴ (GvA, 24.IX.1900, p. 3)

⁶⁵ (GvA, 22.I.1904, p. 5)

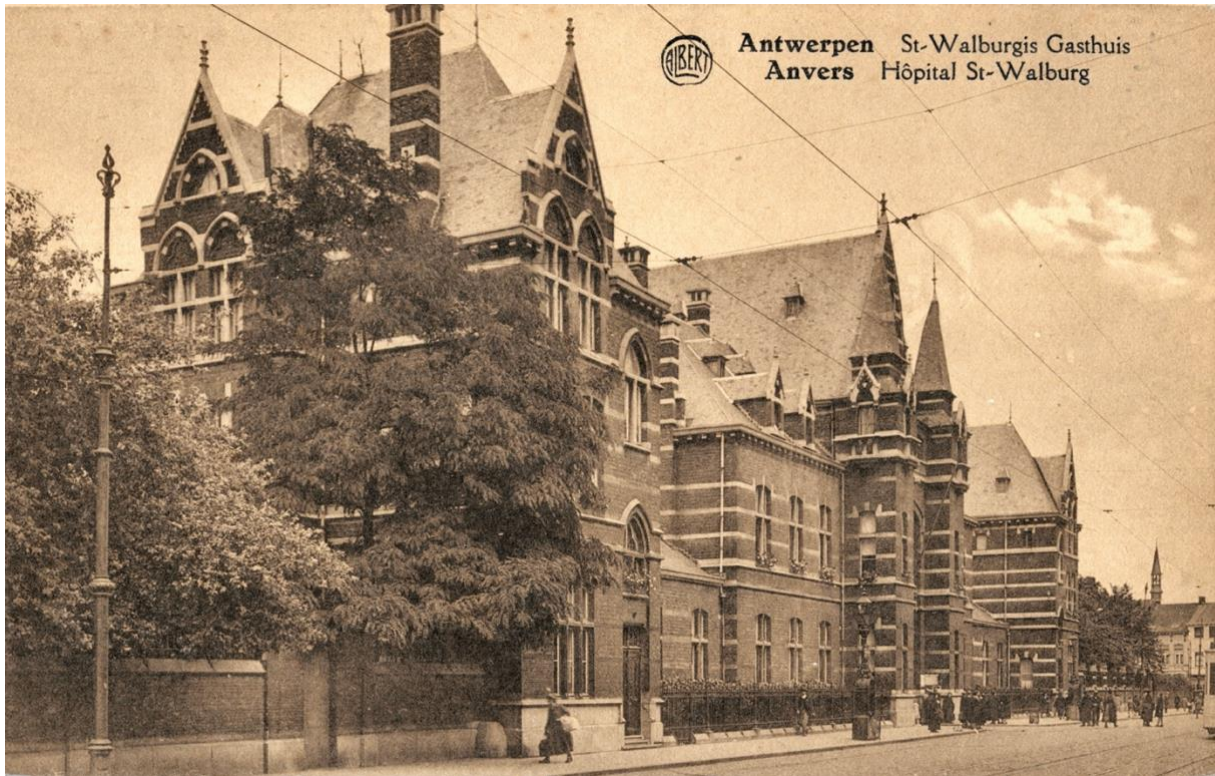

Met een behoorlijke dosis fantasie kan men in deze toegangspoort tot het appartementencomplex dat op de plaats kwam een herinnering zien of oproepen aan de poort van de Rozenhang...
(eigen foto, 21.IX.2024)

Rozen gang 18

In 1894 woonde daar August Paternoster die op de Bremerkaai⁶⁶ een arbeidsongeval had en met inwendige verwondingen naar het Walburgisgasthuis⁶⁷ werd overgebracht.⁶⁸

In 1912 overleed hier (?) de 67-jarige paswerker J. Paternoster, echtgenoot van M. Huyge (GvA, 7.XII.1912, p. 4)

Het Sint-Walburgisziekenhuis, later meestal 'Stuivenberg' genoemd... (EVD)

Rozen gang 19

Werd een 'burgershuis met verdiep' genoemd, 22 m² groot en verhuurd aan 260 BF per jaar, stond toen te koop (GvA, 23.V.1897, p. 9) – blijkbaar werd die huis gekocht door dezelfde eigenaar als nr. 17, die evenwel drie jaar later overleed – de jaarlijkse huur was ondertussen gelijk gebleven – het huis werd toen opnieuw te koop gesteld (GvA, 26.VIII.1900, p. 7) – de twee loten (nrs. 17 en 19) werden samengevoegd en verkocht aan mevr. Livinus Schiltz-Praet uit Antwerpen voor de som van 7.200 BF (GvA, 24.IX.1900, p. 3)

Rozen gang 20

In 1928 woonde hier de 30-jarige J. Verstraeten die toen bij een arbeidsongeval aan nummer 134 der dokken brandwonden opliep aan de rechtersvoet.⁶⁹

⁶⁶ Deze straatnaam bestaat niet langer; hij werd na de Eerste Wereldoorlog vervangen door 'Nieuwpoortkaai', gelegen aan de Hanzestedenplaats. Het lijkt erop dat deze door de bouw van het MAS ondertussen ook verdween...

⁶⁷ Zou op Stuivenberg geweest zijn. Misschien de eerste naam? Prentbriefkaart is aangekocht!

⁶⁸ GvA, 9.V.1894, p. 3.

⁶⁹ GvA, 25.II.1928, p. 10.

Rozen gang 21

Werd in 1895 verhuurd aan 5 BF per week.⁷⁰

Op het einde van 1922 werd dit pand samen met vijf andere te koop gesteld: 'goede woning met verdiep nieuw opgebouwd' - de nrs. 6, 8, 10, 12 en 14, 22,42 m² groot en nr. 21 dat 30,25 m² groot was, 'alle verhuurd zonder schrift' – de hele zwik werd gekocht door een iemand die zijn/haar naam niet openbaar wilde zien voor de som van 50.000 BF.⁷¹

In 1925 woonde daar de arbeidster J. Smits die toen ondertrouw deed met de paswerker F. Maes uit de Lange Sint-Annastraat 32.⁷²

Rozen gang 23

Volgens de advertentie gelegen 'tegen de Lange Sint-Annastraat' stond in 1903 te koop. Het huisje werd toen verhuurd aan 4 BF per week en was amper 20 m² groot. Het werd verkocht aan iemand die onbekend wenste te blijven ('M.X.') voor 3.400 BF.⁷³

Op het einde van datzelfde jaar overleed de hier wonende A. Landeloos, 82 jaar oud en weduwe van J. Breus en G. van Ishoven.⁷⁴

In 1914 woonde hier de arbeider J. Driessens die toen ondertrouw deed met de strijkster J. Vervloet uit de Kronenburgstraat 70.⁷⁵

Rozen gang 25

In 1899 overleed (daar?) J. Driessens, zonder beroep en 18 jaar oud.⁷⁶

In 1905 woonde daar de arbeidster E. Driessens die toen ondertrouw deed met de arbeider J. Campo uit de Parochiaanstraat 2/1 aan de overkant van de Sint-Jacobsmarkt.⁷⁷

Hier woonde in 1911 de 19-jarige J. Driessens die aan boord van de stoomboot 'Mackinaw', gemeerd vaan afdak 29 van de Rijnkaai, 'door eenen hijsch zakken' in het ruim geslingerd werd? Hij werd met gebroken rechterpols en schedelbreuk in het verbandhuis van de Kipdorpvest opgenomen...⁷⁸

Rozen gang 26

In 1900 woonde daar de vishandelaar Smits (die op de Vismarkt bank 14 bezette) en die toen adverteerde met Zeeuwse oesters van tweede en derde kwaliteit (aan 2,⁷⁵, 3 en 5 BF per kilo (GvA, 14.XI.1900, p. 3)

Rozen gang 32

⁷⁰ GvA, 10.XI.1895, p. 7.

⁷¹ GvA, 18.XI.1922, p. 10 en 21.XII.1922, p. 6.

⁷² GvA, 24.I.1925, p. 7.

⁷³ GvA, 5.VII.1903, p. 19 en 6.VIII.1903, p. 4.

⁷⁴ GvA, 30.XII.1903, p. 11.

⁷⁵ (GvA, 22.III.1914, p. 19)

⁷⁶ (GvA, 19.XI.1899, p. 2)

⁷⁷ (GvA, 18.IX.1905, p. 4)

⁷⁸ (GvA, 4.VIII.1911, p. 2)

Werd genoemd 'een burgershuis kunnende dienen tot winkelhuis, 32 m² groot, hebbende twee ingangen, benedenplaatsen en twee verdiepingen, pomp van twee waters, waterleiding'. Het werd toen verhuurd aan 720 BF per jaar.⁷⁹

Nog niet geïdentificeerd

Philomena Vermoelen leurre op de Minderbroedersrui met vis toen haar hoofd en linkerarm getroffen werden door een beschermdraad der elektrische leiding van de tram, die gebroken was – van haar schrik bekomen, liet de vrouw zich door een geneesheer onderzoeken die vaststelde dat ze er zonder letsel van afgekomen was (GvA, 6.VIII.1923, p. 3)

We kijken vanuit het 'raamveld' van de Lange Sint-Annastraat naar het noorden – aan de linkerkant zien we de zijgevel met trappen van het huis 'De Groote Robijn' – rechts daarvan, met het platte dak, een woonst met één verdieping die gekomen is op de ingang van de Rozengang langs de Korte Sint-Annastraat

⁷⁹ (GvA, 23.V.1897, p. 9)

Kaart nr. 183 (EVD) uit de serie 'Hoekjes en Kantjes', op de markt gebracht door Boekhandel Flandria (gevestigd aan de Kathelijnevest 3 in Antwerpen) met de vermelding: 'Roozegang. St-Annastraat'. Vermits er langs de Korte Sint-Annastraat geen poort was, kijken we hier dus in de richting van de Lange Sint-Annastraat... We staan ongeveer halweg de eerste helft van de gang (cf. de kaart van 1850-

Het steegje aan de linkerkant is de Rozengang die een hoek maakte naar links, naar de Lange Sint-Annastraat en daarin uitkwam ter hoogte van nr. 34 (toenmalige nummering). Het pand met slechts één verdieping en een plat dak dat er nu staat, draagt nr. 6; onze foto rechts werd gemaakt op 25.VII.2024.

We gaan nog iets achteruit en staan nu op de hoek met de Lange Sint-Annastraat waarvan het hoekhuis behoorlijk duidelijk '22' genummerd is. Uit het adressenboek van RATINCKX van 1890 (online te raadplegen via FelixArchief en Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience) weten dat daar toen slagerij Jean Diels zat. Maar in 1940 (zelfde bron) was café 't Nachtlucht (bij Jos Punt) in de plaats gekomen. Let ook op het pissijn dat daar rechts nogal pontificaal staat te zijn.
De foto is van 1884! Een tijdsdocument...

STADSARCHIEF VVN
ANTWERPEN

© Stadsarchief Antwerpen
www.felixarchief.be

Het roept wraak

Heden morgen zijn eenige oude vrouwen, van 70 tot 85 jaren oud, op ons bureel gekomen en hebben geklaagd dat sinds eenige dagen een 30 tal arme en gebrekkelijke weduwnaars en weduwvrouwen van het St Jacobskwartier hunne wekelijksche trek zijn ontnomen, door de volksvrienden (?) der Comité.

Wij vroegen de reden van dit schelmstuk; geen enkel kon er ons uitleg over geven.

Enkelen, die op het bureel der Comité zelf waren gegaan om uitleg te vragen, werden met een onbeschoft antwoord afgescheept...

Is het niet wreed ongelukkige ouderlingen eenen trek te ontnemen, waarmede zij gedeeltelijk hun huishuur betalen? Nu vallen zij heelemaal ten laste hunner gebuwde kinderen, die zelf reeds met het karig loon des mans moeten sukkelen om, door de wereld te komen.

't Is wreed! 't Is barbaarsch alzoo te handelen.

Alzoo noemde men bij de gebroodroofden: Wed., S., 76 jaren oud, wonende Zwanengang, wed., De C., 77 jaar, woonachtig Paradijsstraat; wed., P., 70 jaar, wonende Korte St Annastraat; wed., V., 68 jaar oud, woonachtig Zwanengang; wed., Van S., 70 jaar, wonende **Rozengang**; wed., De B., 88 jaar oud, woonachtig St Annastraat; een weduwnaar N., gebrekkelijk, woonachtig Korte St Annastraat, enz. enz.

Wat kwaad kunnen toch zulke oude en gebrekkelijke vrouwen gedaan hebben om hunnen trek door de Comité ontnomen te worden?

Loeren er soms kaasrattekens op het bedrag dier trekskens?

Het wordt hoog tijd dat er eene katholieke meerderheid naar het stadhuis gezonden worde, die de daden van de Comité-mannen kunne controleeren, en opdat de arme menschen er zouden kunnen verdedigd worden.

Wandeling door de Stad

Verleden Zaterdag werden aan ons stadhuis de namen van twee lieden angeplakt die hun lot door den echt willen verbinden.

De echtgenoot heet Pot en bewoont de Itozenstraat, de toekomstige Armirotto, en huist in den Zwanengang.

Hanne voorzaten, ten tijde der Hanze en bij de Spaansche overheersching, bezetteden onderscheidenlijk de hoogste plaatsen onzer vaderstad.

De familie Pot leverde eenwen lang burgemeesters en magistraten aan onze burgerij, en hare rijkdommen kwamen degene der Fuggers nabij. De Armirotto's waren van het edeiste Spaansch bloed, en zoo hoog stonden zij in achting dat, volgens een contracter ons leert, zij zelfs voor den keizer het hoofd niet dienden te onthlooten.

Thans draagt Pot zakken, en moet Armirotto zich moeite geven om twee vijandelijke eindjes bijeen te brengen.

Dat is de wending van Fortuna's rad, dat nooit iemand in de hoogte hielp, zonder hem in den volgenden tijd zooveel te dieper te vernederen.

Wie weet welk zuur brood de vaders der huidige rijken aten, ten tijde dat Potten en Armirotto's degens droegen! Dat is de tank van het noodlot, dien grooten gelijkmaker, of beter van God's wijze raadsbesluiselen.

Deed hij geene herders tot koningen uitroepen, en veriaagde hij geen vorsten tot hongerslijdende doolaards! Zoo komt ieders oogenblik te schitteren en te verdwijnen, te gebielen en bevolen te zijn. Gelukkig dat de vrede des herten zoowel op stroo als op dons wordt aangetroffen, en de gerustheid des gemaeds met geene millioenen te koop is. Wij wenschen het jong huwelyk alle heil, en hopen dat hun huwelijksboot door eene zwaan voorlgeholpen, aanhoudend vol rozen ligge. Het is immers voor iets dat zij in Zwanen- en **Itozengang** wonen.